

nån hjälp, utan gubben fick vara barnmorska för dom andra åtta. Och det har gått bra, jag är frisk och kry. Alla barna har varit krya utom Britta som föddes under krigstiden.

Som du hör har det varit lite besvärligt ibland, men det finns väl dom som haft det värre, så man får inte klaga. Bara gubben min hade fått leva. Vad han dog av vet jag inte säkert, men hans magfel och en ilsken björn som klämde honom hårt under en jakt hjälptes nog åt.

Sammy — den röde spåraren

Ljumma, saltmättade vindar från Stilla havet letar sej genom balkongdörren in i mitt hotellrum i Vancouver i provinsen British Columbia i Kanada. Solen söker sej genom molnen, som hopar sej på fjälltopparna framför mej, från Stanley Park hör jag fåglarnas kvitter och skrån och ser några fiskebåtar eller kanske hajfångstbåtar styra ut och in över Fraser River's vatten och fortsätta ut på djupt vatten eller till kajplats. Ett par pojkar rör för brinnande livet över floden; deras metspön guppar från båtens akter. Säkert ska de pröva fiskelyckan i någon av de bäckar, som skummar utför fjällbranterna, innan skolarbetet tar vid. Pojkar med rätta takter, tänker jag. Naturen kommer att bjuda dem många lyckostunder. Det jag ser och hör väger upp mycket av livets besvär och bekymmer. Man finner sej tycka att det kanske ändå har någon mening.

Klockan är bara fyra på morgonen den här senhöstdagen och jag går ut på balkongen och spanar mot bron över Fraser River. På andra sidan bor Karl Harald Pettersson från Söder i Stockholm, där han föddes den 15 juli 1882. 1893, elva år gammal, rymde han hemifrån och gav sej ut på en resa, som räckte i tjugofem år. Han vistades i Australien, på Java, i Kina, Sibirien och överallt sökte han sej till platser, där det gick »hett» till eller också till den orörda vildmarken. För ett tiotal år sedan skrev jag en bok, där jag berättade om hans liv och leverne — en bråkdel av hans upplevelser — och i förordet meddelade jag att »Kalle Pettersson är den störste äventyrare och våghals jag lärt känna personligen eller läst om i någon bok», och de orden står sej gott

den dag som i dag är. Så blev Kalle mäktig chef och ägare för en av Kanadas största företag i den elektriska branschen, så där tvåhundra man och några kvinnor sysselsatte hans firma och ett 40-tal arbetstruckar, stora som små hus, sökte sej ut i vildmarken till nyupptäckta gruvor och andra industrier och gav dem lyse och annan elenergi.

Nu ämnar vännen Kalle och jag oss till trakten av Quesnel Lake, där en av Kanadas bästa spårare bor. Spåraren heter Sammy och är indian av äkta stam och en gammal bekant till Charlie Peterson. Redan 1902 lärde de känna varandra i Klondike.

Jag har i indianböcker — både klassiker och nyare saker — försöka finna en beskrivning över hur en god spårare arbetar, och detsamma har jag letat efter i annan litteratur. Resultatet blev lika med noll. För en gammal skogskar och viltvän är det inte svårt att avslöja fadäserna, som finns i skildringar av nog så berömda män, de som man i pojåkåren trodde begrep allt om indianliv.

Nå, i dag ska jag få klara besked av Charlie och Sammy.

Jag ser Kalles Cadillac komma susande uppför backen till hotellet och tar min ryggsäck och travar utför de många trapporna. På slaget fem — som bestämt var — bromsar han in framför trappan och jag kliver in bredvid honom. En färd på så där fyrahundra kilometer ligger framför oss.

Åren 1903—1906 bodde Karl Harald Pettersson tillsammans med sina hundar vid Nahannifloden i Yukon och på ett område som indianerna skydde och aldrig besökte, för där härskade vattendjävlar, de som var Manitou's — Den store Andens — fiender och som ständigt sökte locka indianerna att svika sin tro, att överge Manitou. Under de fyra år som Karl Pettersson bodde vid Nahannifloden och det fjäll, som nu kallas Mount Christie, träffade han inte en enda människa, men ändå stortrivdes han. Ja, han anser de åren vara de bästa han upplevt.

— Du förstår, säger han när jag för saken på tal, man saknar inte människors sällskap när man lärt känna de vilda djuren och

umgås med dem. De är trevliga grannar, grizzlyn undantagen, och man får lära sej mycket av dem. Men som sagt, man måste känna djuren, kunna förstå dem och deras uppträdande vid olika tillfällen, inte döma i brådrasket. I sitt umgänge med naturen glömmer människan så gott som för jämnan att de vilda djuren i många hänseenden är bättre utrustade, de har sinnen som vi — med få undantag — saknar. Ja, mina sibiriska varghundar ägde ju också de gåvorna. Och människan glömmer, att djuren på gamla dagar blir åderförkalkade, deras sinnen är inte så skarpa som när de befann sej i fullgod kondition, och att det likaväl som bland människorna finns dumma och kloka individer inom djurvärlden.

Vi tycker ibland att det och det djuret bär sej galet åt, nog borde det förstå att så gör man inte. Var så säker på att djuren ofta tycker vi är »bakom» i mycket. Jag börjar t. ex. ordna för en långfärd, en slädfärd som ska föra mej långt bort i ödemarker. Hundarna, som vanligen visar stor glädje över att få komma ut och lufta på sej ordentligt, går motvilligt i selarna. »Ryss» och »Eskimå», mina gamla ledarhundar, ställer sej framför mej, svansen slokar och de fixerar mej stadigt. Jag kan se att de anstränger sej att finna ut något knep att meddela sej med mej. Sinsemellan har de inga svårigheter, telepatin — tankeöverföringen — är ett fullgott sinne hos dem, och de försöker på alla sätt och vis få mej att begripa att jag inte bör åka nu. Nog borde väl jag likaväl som de känna att ett oväder är i antågande, ett oväder som omöjliggör alla resor. Deras glädje och belåtenhet är hejdlöst stor när jag selar av dem. Inte för att de slipper ett hårt arbete, utan därför att jag kan läsa deras tankar.

Tolv timmar senare kom de kalla, snöfulla vindarna, och jag tackade försynen och hundarna för att jag befann mej inom kojans tjocka väggar.

— Ja, säger jag, det var om spårare vi skulle prata lite grann.

— Vi är i full fart med det, svarar Karl Harald. En spårare,

som inte känner djuren, inte känner deras vanor och rörelse
dentligt, är ingen spårare, bara en liten amatör, som vem
helst kan dra vid näsan. — Här ska vi stanna en stund oc
efter hur långt de har kommit med laxtrapporna.

Vi går ner till Fraser River, Kanadas laxälv framför alla a
Omfattande arbeten pågår för att hjälpa laxen till lekplats
och de har redan givit god vinst. Man beräknar att inom kor
kunna flerdubbla inkomsterna på laxfisket, ungefär 30 milj
per säsong anser man sej snart kunna håva in. Så berättade
omdagen en av fiskerikommissionens ledare, härjedalingen
Hansson, för mej. Och jag fick också veta att man kommit ur
fund med, att det är få laxar som med hopp tar sej över sn
fall i deras väg. Nej, flertalet arbetar sej sakta uppför. De
under skummet och bidar tillfällena att dra vidare. Så där
meter högt kan en lax hoppa, och för den prestationen fordra
kolossal kraftutveckling, sa Olof Hansson.

Så fortsätter vi färden. Djurlivet blir allt rikare. En svartbj
hona med två ungar korsar utan brådska vägen, en älgdjur
vid sidan av den och kalasar på löv. Han står där med mal
käkar och fixerar oss med upphöjt lugn. Harar i mångtial se
De ska till sin lega och sova efter allt grässlukande.

— Spårare var det, ja, säger Karl Pettersson. Världens
nämsta spårare är ju Australiens infödda, de människor som
kallar australnegrer. Gamle Chatty — ja, gammal och gam
han var väl omkring fyrtio år, hade man ingen möjlighet
gömma sej för i bushen. Osvikligt letade han reda på den
ville ha reda på. Och han hade därvidlag inte bara hjälp av
fenomenala spårsinne utan också av sitt högt utvecklade lukts
Utan det senare skulle en bushman inte klara försörjninge
värst länge.

En australneger har spårandets konst i blodet, de föds med
det är inte att misstaga sej på. Det märker man väl, när man
derar barn på sex, sju år. Utan tvekan följer de pappas och m

Hundspannen begagnas flitigt av trappers.

gamla vilplatsen.

enmal timmerränna.

Hare i vinterdräkt på barmark.

Snöget — bergsget — med kid.

mas spår långa sträckor, om de så finns tillsammans med stämplor från ett femtiotal andra människor.

De spårare som polisen använder står i särklass. De är utvalda män, tillhör det intelligentaste skiktet och har helt levt utanför den vites verksamhetsområde. Tradern Dick, en man som korsat Australien åtskilliga gånger och bott i landet hela sitt liv, sa så här om polisens spårare:

— De har en hunds luktsinne, en örns syn och en ugglas hörsel. Negern i Afrika och Amerikas indian är småpojkar mot dem.

Ja, vad anbelangar att följa fotavtryck eller annan markstämpel är australnegern mycket överlägsen de röda spårare, som Kanadas rödrockar har i sin tjänst. Därvidlag har Dick rätt. Men det finns andra förhållanden som spelar in, när man bedömer prestationsförmågan hos en spårare. Australnegern följer spåret, följer det fot för fot och i alla vinklar och vrår, följer det tills det upphör, tills bytet är upphunnet. Det förmår inte en aldrig så styv indiansk spårare. Men han äger något annat, som helt och fullt ersätter det som brister i det direkta spårandet, han har en hjärna som han kan använda bättre än de flesta. Well, om det får Sammy själv berätta.

— Hör du, Karl, får jag fråga dej om en sak? säger jag. Kan djuren tänka?

— Det är ett sabla bråk om djurens tankeförmåga vetenskaperna emellan. De tycks inte komma till någon klarhet i saken, skrattar Karl Harald. Men de flesta håller väl på att djuren saknar förmågan att tänka, saknar förnuft, helt är beroende av det som kallas instinkt. Instinkten leder djurens handlingssätt, säger man. Några slutsatser om det eller det kan de inte draga.

Jag har ju lite andra åsikter, förstås. Den som påstår att ett djur inte kan tänka, den känner inte järven. Herre min skapare! Än i dag kan jag fatta humör, när jag påminner mej om, hur den gynnaren drog mej vid näsan. Under de år jag bodde intill Mount Christie trappade jag mycket. Tillgången på fint pälsvilt var myc-

ket god och jag tog för mig ordentligt. Under den första och i någon mån den andra fångsttiden tog järven för sig lika tyxehet ut mina faller. Självt lär han inte lura sig i någon.

Man kunde ju i snön läsa allt vad han tog sig för när han kom till en sax. Hade den slagit igen och det fanns ett lyte i den, gick han direkt till platsen och tog för sig. Det fanns alla inget tväkan i hans steg. Men kom han till en orörd fälla, en fälla där det fanns en åtel som var i hans smak, då blev det annat. Han satte sig ned och tog sig en funderare. Så gick han runt saken, sirkelarna runt den blev allt trängre och trängre. Fanns det snöklumpar eller isstycken i närheten, så sparkade han dem mot saken för att få stälkarna att slå igen. Tyvärrades inte den saken, så lade han sig platt på magen och synade saken från alla håll och kanter. Jag kunde godt se att han legat där länge och grubblat, ty snön under honom hade smält. Så kunde det hända att han drog sig mot åteln. Tum för tum närmade han sig den. Vilade och kikade då och då. Han förkastade sig aldrig, hungern fick vara hur skrikande som helst. Till slut stod han med huvudet höjt ovan saken och kom underfund med hur han skulle få källarna att slå igen utan att det blev men för honom själv. Var lugn för att han måtte avståndet. Han undersökte noggrant vilken del av åteln som befann sig längst bort från stället, innan han ströckte fram tasserna och rök till.

Hans undersökningar vid saken visade honom ibland, att det inte fanns någon möjlighet för honom att nå åteln utan att själv skadas. Då gjorde han en liten skansta och travade bort. »Nej, du gubbe, tänkte han säkert, sines lurar du inte!»

Kalligt konversationslektioner är instinkten ett handlingsätt,oberoende av förnuft och erfarenhet. Menar man verkligen att järven handlade utan erfarenhet, utan förnuft. Jag säger då dett — så där ja, nu är vi framme. Här går stigen till Sammys stuga. Fiden går bort när man har något att prata om, något som starkt intresserar en. Du kan se det på att Sammy har suttit på första trappan och lyssnat efter oss ett bra tag. Nu är han inne i köken

och släppte stekpannan på spisen. Han vet att jag gillar ålgröt med
sallad av lök till, och det ämnar han ljuda på. Var så säker! Jag
är fört på stigen, kall Glara är på dåligt humör.

— Är Sammy gift? Det har du inte sagt nåenting om, säger jag.

— Gift? Jaså! Nej, Glara är ett kvinnfolk av annat slag. Glara
en svartbjörnsbjörna och Sammys tragna sällskap och hans ögon-
n. Hon vill inte människorna något ont, men som vissa gam-
ingar — Glara är Hugosju år — så blir hon lite vresig ibland. Vi
annat här ett tag så får vi se vad hon tar sej till. Du förstår, hon
aktar våra steg och när de slutar så blir hon lite undrande. Hon
är inte på sej i onödan. Nej, hon är lat som spottan, men också
yfiken som alla björnar. Så rätt som det är kommer hon nog
ryande och tar en till på oss.

Ja, Sammy och Glara trivs i lag, gillar varandra högt. Du kan
freställa dej hur Sammy kände det när ett fruntimmer anmälde
enem för djurplågeri. Sammy skulle ha behandlat Glara illa. Du
få lå reda på händelseförloppet.

En gång, i slutet av september, sköt Sammy en ålgstjur och han
gav Glara ett stort köttstycke, som hon grävde ner en bit från
stugan. Där skulle det få ligga tills det fått den smak, som Glara
tycker är den bästa. Under tiden bar Glara och fiskade i Fraser
floden, hängade i sej så mycket lax som fick plats i hennes mage.
Dag efter dag åt hon sej stormått där vid floden. En dag i mitten
av oktober gjorde hon en kort vistelse vid Fraser floden och fängade
en rådlax, som hon bar hem till stugan. Så grävde hon upp ålg-
stycket och åt av det. Hon åt sej proppmätt, men lämnade inte
stycket utan låg stilla med köttbiten mellan ramarna. Hon kände
sig trött, nickade till då och då, och tog sej en tugga dess emellan.

Då kom ett turistställe till stugan. Glara brydde sej
inte om varken människorna eller hästarna, utan låg slö. Saliven
ann från hennes käkar ned på köttet.

— Titta! Titta! skrek ett gammalt fruntimmer. Titta på den
laxens björnen, se hur den plågas. Det syns ju att den är svårt

sjuk, orkar inte äta en gång. Misshandlad är den väl också. Tänk att folk får behandla värnlösa djur på det här sättet.

— Det är inget fel på björnen, sa Sammy. Hon är trött och längtar efter sin vintersömn. Hon ska få ungar i januari och måste vara vid gott hull för att kunna föda fram dem till april. Hon är fet nog nu och magen hennes är full, men hon tvingar i sej mat. Så är hennes natur. Nej, sjuk är hon inte.

— Ni pratar strunt, sa fruntimret. Jag ska anmäla er.

Det gjorde hon och en dag kom en polis — en rödrock — till stugan. Han kände ju Sammy och Clara väl, visste hur förhållandet var mellan dem. Men han måste ju hälsa på. Saken avskrevs förstås, men anmälan grep djupt i Sammys sinne.

Det är ju inte många som känner till att björnen, när den känner snön och kölden nalkas, äter så mycket den förmår — som Sammy sa »tvingar i sej maten» — för att sedan, några dagar innan den kryper i idet, göra magen ren och så till sist riva någon kådhaltig bark från en granstam och förtära den.

Nej, nu knallar vi vidare, Clara ids inte se efter vilka vi är.

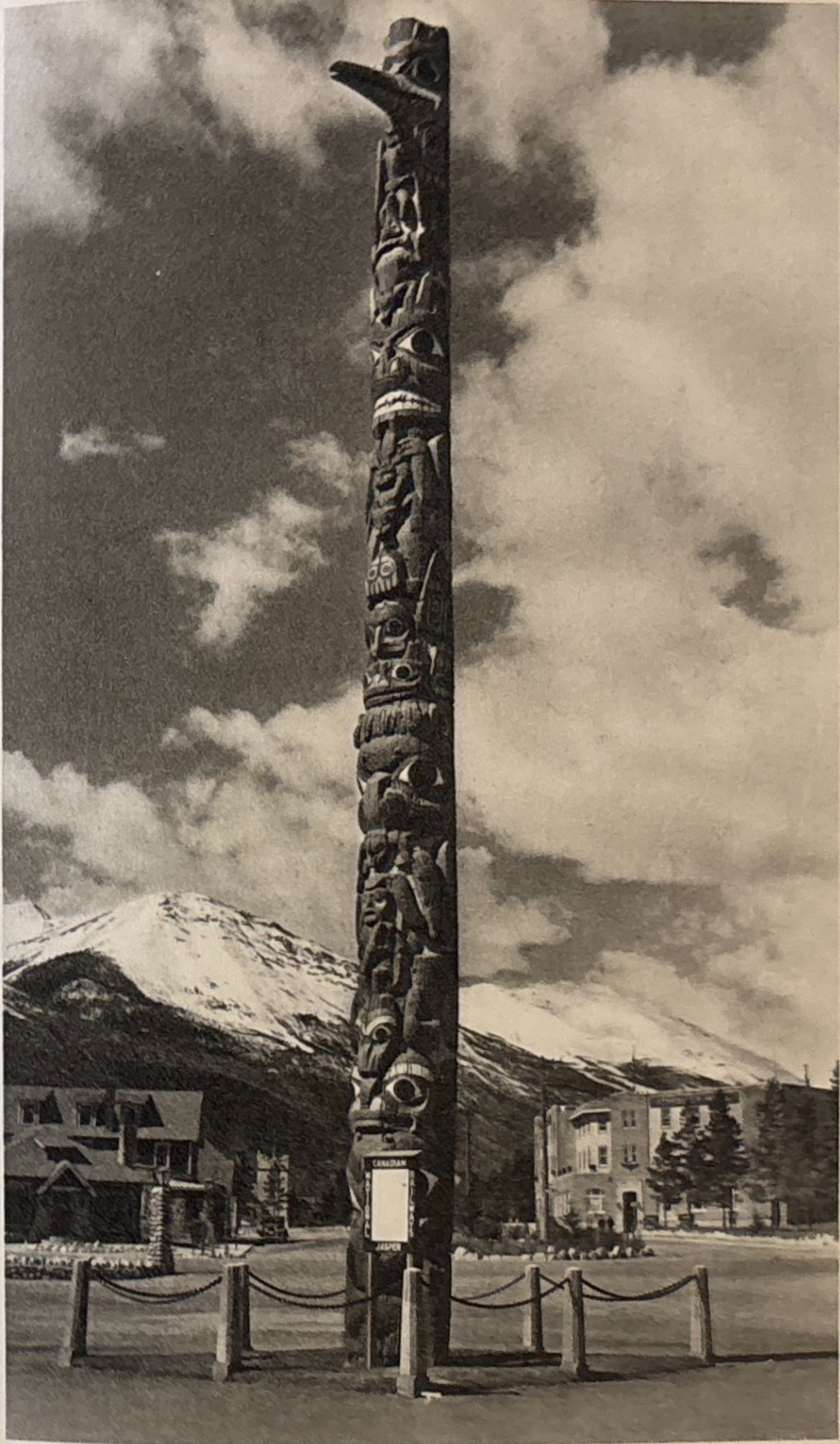
Så kommer vi då till Sammys stuga och träder in i den. Indianen är, som Charlie sa, i färd med att steka älgbiffar och hälsar oss med ett leende. Han är mager och senig med ett skarpt markerat ansikte, klädd som vi och talar engelska bättre.

— Var har du Clara? undrar Charlie sedan hälsningarna är undanstökade.

— Hon gav sej av för två dagar sen, svarar Sammy. Hon ligger väl i sin vanliga skreva. Så nu vet ni att det blir tidig vinter. Det slår inte fel.

När vi ätit går vi och sätter oss på en bänk utanför stugan, varifrån vi har en vidsträckt utsikt över landskapet, och så ber jag Sammy berätta för mej, klargöra för mej en spårarens personlighet och jobb.

Nå, svarar Sammy, jag ska försöka. En spårare måste givetvis ha fem sinnen och ganska säkert ett sjätte av något slag. De är

En vapiti-hjort — American Elk.

En av de många »cabins» i Jasper Park.

Knappt hade vi lämnat bilen förrän en björnfamilj tog sig en titt på den.

Sigrid Nilsson, Tjärnback.

olika hos olika spårare. Så måste han ha en kropp som tål strasser, ha god kontakt med naturen, särskilt då med djuren och i högsta grad känna fåglarna. En fågel har flera skilda flygmetoder. Särskilt måste spåraren känna igen varje fågels sätt att flyga och den är uppskrämd. Fåglarna har hjälpt spårarna mycket, hjälper dem att få en förbrytare fast. Ja, många har åkt fast för att de råkat skrämma upp en fågel. Det kan inte den bästa skogspåraren undvika att göra.

Innan man tar an ett spår, så är det mycket bra att få veta vad det är för slags människa man ska jaga. Om det är en som känner vildmarken väl, känner den helt, eller om det är en som bara känner den så där lite grann, eller en som är helt obekant för honom. När det står i böcker att mördare från storstaden sökt till ödemarken och där lyckas gömma sej i flera månader, då står man att författaren inte vet ett dugg om det han skriver om. Ingen kan gömma sej i vildmarken och allra minst en stor spårare. Honom fångar »mockasintelegraf» in snabbt.

En indian ser ett främmande spår på sin väg någonstans och undrar vem det är. Han berättar om saken i nästa hydda och till den som bor i den för andra människor, folk i andra kojor och till nästa. Mannen med det främmande spåret visar sej inte. Man följer spåret ett par dagar, så går man till en ganska kraftigt trafikerad ort. På ett träd ristar man in ett tecken som alla förstår. Åt alla håll streck sprides nyheten om den främmande mannen. Är det ett brådskande, som grannarna många miles bort måste ha del i, så tänds signaleldar och de förmedlar en nyhet nästan lika fort som trådtelegraf eller den trådlösa telegraf. Otroligt fort sprids nyheterna över stora områden. Så arbetar mockasintelegraf.

Ja, man måste nog säga att ingenstans är en förbrytare som kan att leta reda på än i vildmarken. Han kan inte krypa under ett träd och bli där i evighet. Nej, han måste fram och ska bli föda och bränsle, och då blir det spår efter honom, och så

mockasintelegrafen i gang. Det kan ta lang tid att langa nonom
men fast blir han till slut.

Det är ju mycket sällan man får ta an ett färskt spår, ett som är
bara några timmar eller en dag gammalt. Nej, för det mesta har
en eller flera veckor gått innan brottet upptäcks och arbetet börjar.
Den mesta tiden i en spårarens jobb går åt att finna ett färskt spår.
Sedan ordnar det sej nog.

Man vet utan att veta att man vet

Vi sitter en bit från Quesnel-sjön, Charlie Peterson, svensken med de många äventyren bakom sej, Sammy, den indianske spåraren, och jag, och tittar på sjöfågelflockarna, som kommer norrifrån och seglar ned för att ta sej en eller flera dagars vilopaus. Det är tätt mellan dem så här i kvällningen.

— Det är gott om svanfågel i år, säger Sammy, men mindre med gäss än vanligt. För fem år sedan var det mycket gäss och just inga svanar. Ingen vet varför det är så olika. Men naturen sköter ju allting bäst själv, om den bara får vara i fred. Ja, man ska inte bråka med den.

— Jajaja, säger jag. Ni språkar om fåglar, björnar och vargar, om jakt och fiske för jämnan. Ni har lovat mej att berätta om spårandets konst och om dem som kan den bäst.

— Du är en bråkstake, skrattar Charlie, en av värsta sorten. Jag har sagt dej förut, att en spårare måste känna allt det naturen bjuder på, djuren, träden, buskarna och växterna. Och jag kan upplysa dej om att många botaniker av rang skulle ha åtskilligt att lära i fråga om växtkunskap av en gammal indiansk medicinman, ja Sammy är nog inte så borta i den vägen han heller. Sammy skulle säkert slå dem på fingrarna i åtskilligt. Berätta om den gången då du hjälpte korpral Dave Fonest, för närvarande inspektör vid The Royal Canadian Mounted Police's utbildningsanstalt i Regina, att fånga mördaren vid Nelson House, en Hudson's Bay Company pälstation, hundratjugo miles norrut från Winnipeg Lake. Mångmördaren hade klarat sej, ja, säkert klarat sej, om inte Sammy varit en så god växtkännare. Den tiden var du känd över hela Nordlandet, Sammy. Då var du den främste i spåret och